

[Holstein.]

man som Regel i hvert enkelt Tilfælde, hvor det offentlige har gjort Indgreb i den private Borgers Ejendomsret, har haft en særskilt Ekspropriationslov. Et æret Medlem gjorde mig opmærksom paa, at der dog forelaa Tilfælde, hvor det offentlige havde faaet en generel Bemyndigelse til at ekspropriere, men det er, om jeg saa maa sige, en begrænset generel Bemyndigelse, nemlig i Loven af 1867 om Ekspropriation af Klitter til Beplantning til Sandflugts Dæmpning. Denne Lov bemyndigede Indenrigsministeriet til at ekspropriere i Klitterne med det Formaal at dæmpe Sandflugt, og det var jo et iøjnefaldende alment Nødvendighedshensyn, en samfundsmæssig Nødsituation, som krævede en saadan Ekspropriation, naar den private ikke vilde sælge. Denne Lov er gennemført i 1867; det vil sige, at de to fuleste Godsejere, dansk Politik i radikal-socialdemokratiske Øjne har at opvise, nemlig Christian Emil Frijs-Frijsenborg og Estrup, har været med til at gennemføre den. Naar disse to Mænd har ment det forsvarligt at gennemføre en saadan Lov i 1867, tror jeg ikke, man deri kan finde noget Præcedens, som de Radikale og Socialdemokrater i Øjeblikkets Danmark kan paabe- raabe sig som Støtte for det Lovforslag, de her har lagt paa Rigsdagens Bord. Men bortset fra dette og lignende Forhold er det, som sagt, Hovedregelen og har stedse været det og vil forhaabentlig altid være det i dansk Ekspropriationspolitik, at der kræves en særlig Ekspropriationslov for hvert enkelt Tilfælde, hvor samfundsmæssige Hensyn rejser et bydende Krav om at gøre dette Indgreb i privat Ejendomsret. Det kan umuligt være Mening efter Grundlovens Aand og Bogstav, at Lovgivningsmagten skulde delegere til et administrativt Organ med praktisk talt suveræn Myndighed en Beføjelse til at ekspropriere i det Omfang og paa den Maade, som der er Tale om i dette Lovforslag, og navnlig da ikke, naar den anden Ventil, den anden Sikkerheds- garanti for den private Ejendomsret i Grundlovsparagraffen, nemlig Kravet om fuld Erstatning, honoreres paa den Maade, at man indsætter i Lovforslaget, dette hidtil enestaaende Reformforslag, en Paragraf paa to Linier, hvori der bare staar, at der skal ydes fuld Erstatning, og at Over-Skyldraa- det bestemmer, hvad der er fuld Erstatning.

Jeg har tidligere henvist til, at i den bedste og fyldigste af vore hidtidige Ekspropriationslove, nemlig Ørstedes Jernbane- lov af 1845, er der indgaaende, omhyggeligt

udarbejdet Regler baade for Fremgangs- maaden ved Erstatningens Fastsættelse og omhyggelige Regler for, hvad der skal gives Erstatning for, og i hvilket Omfang den skal gives, for at der med Rette kan tales om fuld Erstatning; baade for direkte og indirekte Tab, ja, endog for æstetiske Værdiforringelser skal der gives Erstatning efter den Ørstedeske Jernbanelov.

Jeg vilde ønske, at de borgerlige Partier som Modtræk mod Regeringspartierne formelt slet udarbejdede og reelt ganske vilkaarlige Forslag om Ekspropriation vilde udarbejde og forelægge, hvad vi i saa høj Grad trænger til — navnlig paa Baggrund af, at det overhovedet har været muligt, at en ansvarlig Regering fremsætter et saadant Forslag —, nemlig et Lovforslag med almindelige Regler om Fremgangs- maaden og Vurderingen til Erstatning i Tilfælde af Ekspropriation, en Lov, hvor man i det store og hele kunde adoptere Bestemmelserne i den Ørstedeske Jernbanelov af 1845, saaledes at disse Bestemmelser fik almen Gyldighed, maaske suppleret med nye efter Samfundets moderne Behov; ikke saaledes, at det svækkede Grundlovens Aand og Hensigt, men saaledes, at man fik Garanti for, at den fulde Erstatning, som Grundloven hjemler, ikke blev et dødt Bogstav, men blev det levende Livs, Administrationens og Retslivets ufravigelige Praksis.

Jeg har i afvigte Rigsdagssamling, da vi havde dette Regeringens Lovforslag til Behandling, talt med en meget højt stillet og anset Dommer om dette Spørgsmaal, og han var enig med mig i, at det i høj Grad tiltrængtes, at Fremgangsmaaden ved og Fastsættelsen af Grundlaget for Erstatning i Tilfælde af Ekspropriation blev knæsat ved en almenyldig Lov.

Gaas der frem paa den Maade, som der her foreslaas af Regeringen, og dette bliver Fortilfælde, er Grundlovsbudet om den private Ejendomsrets Ukrænkelighed i Virkeligheden gjort illusorisk. Det er sørgeligt at se, i hvilken Grad de Grundlovsbestem- melser, som tilsikrer Statsborgerne de Grund- rettigheder, som for halvandet Hundrede Aar siden kaldtes Menneskerettighederne, tilside- sættes paa det ene og det andet Omraade. Der burde næsten i Grundloven, saaledes som den praktiseres af det moderne Demo- krati, af de moderne demokratiske Magt- havere, have staaet en Bestemmelse om, at Grundlovens Forskrifter om de stats- borgerlige Rettigheder var at forstaa paa Fornuftens Grundlag, ikke at tale om paa Retsindighedens Grundlag. En saadan Be-